

SAMRÅDSUNDERLAG

Cirkulationsplats Hammarbykorset
Eskilstuna kommun, Södermanlands län

Vägplan, 2020-12-01

Trafikverket

Postadress: Box 1140, 631 80 Eskilstuna

E-post: trafikverket@trafikverket.se

Telefon: 0771-921 921

Dokumenttitel: SAMRÅDSUNDERLAG

Författare: Amanda Ödling, Adrienne Bergh

Dokumentdatum: 2020-12-01

Ärendenummer: TRV 2020/88191

Uppdragsnummer: 169575

Version: 1.1

Kontaktperson: Magnus Persson

Innehåll

1. Sammanfattning	4
2. Inledning.....	4
2.1. Planläggningsprocessen	4
2.2. Förutsättningar.....	4
2.3. Syfte.....	5
3. Åtgärdens omfattning	5
4. Rivningsarbeten.....	5
5. Utredningsområde	5
6. Miljöförutsättningar	6
7. Projektets miljöeffekter.....	11
7.1. Allmänt	11
7.1.1. Relevanta miljö kvalitetsmål för projektet.....	11
7.1.2. Effekter på miljö kvalitetsnormer	11
7.2. Effekter på miljö aspekter	11
8. Skadeförebyggande åtgärder	12
9. Bedömning av åtgärdens miljö påverkan.....	12
10. Fortsatt arbete.....	13
11. Källor.....	14
11.1. Skriftliga underlag.....	14
11.2. Digitala underlag	14

1. Sammanfattning

Hammarbykorset är beläget cirka 6 kilometer nordost om Eskilstuna centrum. Korsningen är olycksdrabbad och under flera år har klagomål om låg trafiksäkerhet kommit från allmänheten i området samt från kommunen. Flera åtgärder har satts in för att på kort sikt öka tryggheten och trafiksäkerheten i korsningen. Trafikverket avser nu att öka säkerheten ytterligare och mer långsiktigt genom att bygga om korsningen till en cirkulationsplats. Målsättningen är att skapa förbättrad trafiksäkerhet för bilister och oskyddade trafikanter samt ökad hastighetsefterlevnad. Ombyggnationen beräknas vara färdig år 2022.

De miljöaspekter som har beaktats i analysen av miljöförutsättningar är kulturmiljö, naturmiljö, vattenmiljö, boendemiljö, risk, förorenad mark, skyddade och skyddsvärda områden och arter. Anläggande av cirkulationsplatsen skapar ett begränsat intrång i omgivande mark och därför bedöms konsekvenser på natur- och kulturmiljö vara små. Cirkulationsplatsen innebär en säkrare lösning än dagens fyrvägs korsning. Dessutom medför cirkulationsplatsen en naturlig hastighetssänkning intill korsningen, även om den skyltade hastigheten inte förändras. Åtgärden bedöms därutöver inte leda till en väsentlig ökning av trafikflöden, varför risk för en betydande ökning av bullernivåer vid de närmsta bostäderna bedöms som liten. Trafikverket gör därför bedömningen att projektet inte antas medföra en betydande miljöpåverkan.

2. Inledning

2.1. Planläggningsprocessen

Ett vägprojekt ska planeras enligt en särskild planläggningsprocess som styrs av lagar (väglagen (1971:948) med koppling till plan- och bygglagen samt miljöbalken) och som slutligen leder fram till en vägplan.

I början av planläggningen tas ett samrådsunderlag fram som beskriver hur projektet kan påverka miljön. Underlaget ligger till grund för Länsstyrelsens beslut om projektet kan antas medföra en betydande miljöpåverkan.

Samråd bedrivs kontinuerligt i processen, för att utbyta information och inhämta synpunkter från bland annat andra myndigheter, organisationer, enskilda och allmänhet som berörs. Synpunkterna som kommer in under samråd sammanställs i en samrådsredogörelse.

2.2. Förutsättningar

Väg 953 i Södermanland är drygt en mil lång och kallas Mälurvägen och leder mellan Eskilstuna och Sundbyholm. Vägen trafikeras av boende vid Mälaren men används även som rekreativstråk, se figur 1. Trafiken är måttlig och årsdygnstrafiken (ÅDT) varierade mellan 4200 och 4900 fordon under en mätning från oktober 2018. Väg 952 utgör en länk mellan Torshälla och Kjula och hade vid samma år en ÅDT mellan 1400 och 2100 fordon. Enligt Eskilstunas översiktsplan, antagen 2013, pekas väg 953 ut som ett av dem prioriterade kollektivtrafikförsörjda stråk där bebyggelse kan kompletteras i strategiska lägen (Eskilstuna kommun, 2013).

Figur 1. Hammarbykorset.

Korsningen mellan väg 953 och väg 952, även kallat Hammarbykorset, upplevs i dagsläget som otrygg och olycksdrabbad och Trafikverket har fått in klagomål både från boende i området samt Eskilstuna kommun gällande korsningen. Bland annat har det rapporterats att bilister från väg 952 kör in i korsningen utan att stanna trots stopplikt.

År 2018 byggdes en 7,6 km lång cykelväg längs med väg 953 från Skiftinge till Sundbyholm som ökat trafiksäkerheten och tillgängligheten för oskyddade trafikanter. År 2004 genomfördes en förstudie av korsningen då en skiss över en cirkulationsplats togs fram. En funktionsutredning genomfördes år 2019 som resulterade i att en rad åtgärder för att förbättra korsningen utfördes hösten samma år. Nya refuger byggdes med passager för busshållplatserna och sträckan med 60 km/tim förlängdes innan korsningen. Trafikverket vill nu öka trafiksäkerheten i korsningen ytterligare genom att bygga en cirkulationsplats samt tillgänglighetsanpassa två busshållplatser intill, vilket kräver att en vägplan tas fram enligt väglagen.

2.3. Syfte

Syftet med projektet är att trafiksäkra korsningen, ordna så att oskyddade trafikanter kan ta sig över vägen på ett säkert sätt samt att tillgänglighetsanpassa busshållplatserna. Projektets övergripande mål är:

- Förbättrad trafiksäkerhet för att minska antalet döda och svårt skadade.
- Ökad trafiksäkerhet för oskyddade trafikanter som korsar väg 953.
- Ökad hastighetsefterlevnad på väg 953 och väg 952.

3. Åtgärdens omfattning

Det aktuella projektet omfattar ombyggnation av befintlig korsning mellan vägarna 953 och 952 till cirkulationsplats, tillgänglighetsanpassning av två intilliggande busshållplatser samt att möjliggöra passage över korsningen för oskyddade trafikanter. Anläggande av cirkulationsplats påverkar korsande vägar cirka 100 meter ut i vardera riktning i samband med att vägarna anpassas till cirkulationsplatsen.

En funktionsutredning där korsningen av väg 953 och väg 952 studerades genomfördes i början av år 2019 och ligger till grund för åtgärden (Trafikverket, 2019).

4. Rivningsarbeten

Rivningsarbeten som kan förutses i detta skede är rivning av vägbeläggning i befintlig korsning, refuger samt nedmontering av vägmärken.

5. Utredningsområde

Utredningsområdet för miljöbedömningen omfattar korsningen mellan primärvägen 953 Mälarvägen och väg 952 Torshälla respektive Ramshammar. Utredningsområdet sträcker sig längs de två aktuella vägarna cirka 100 meter från korsningen i de fyra riktningarna samt intilliggande diken, vilket avser området för omläggning/breddning av vägarna. Utredningsområdet innefattar även angränsande

mark bestående av främst åkermark och gräsmark, för att inkludera tillfällig nyttjanderätt under anläggningsskedet (Figur 2).

De miljöaspekter som har beaktats i analysen av miljöförutsättningar är kulturmiljö, naturmiljö, vattenmiljö, boendemiljö, risk, förorenad mark, skyddade och skyddsvärda områden och arter. Eftersom åtgärden främst avser omläggning av vägkorsningen samt intilliggande diken bedöms åtgärden ge en begränsad påverkan på miljön. Ombyggnationen medför ingen utökning av befintlig vägbana och därmed antas trafikflöden inte förändras på ett betydande sätt.

Arbetet med vägplanen påbörjas under år 2020, och beräknas bli klar under år 2021. Byggandet kan preliminärt starta år 2022 och byggtiden förväntas vara mindre än ett år då cirkulationsplatsen beräknas vara i drift senare samma år. Den tidsmässiga avgränsningen för de trafikscenarion som kommer användas i den kommande bullerutredningen inför samrådshandling sträcker sig till år 2040.

Figur 2. Karta över utredningsområdet markerat med röd linje.

6. Miljöförutsättningar

Hammarbykorset är beläget i ett vidsträckt och låglänt jordbrukslandskap i Kafjärden, norr om Eskilstuna (Figur 3). Det storskaliga jordbrukslandskapet består av en lerslätt och tidigare sjöbotten, som avskiljs av skogsklädda förkastningsbranter i norr och söder (Trafikverket, 2016). Landskapet i och kring Kafjärden kännetecknas av öppenhet och långa siktlinjer. Området där den tidigare sjön bredde ut sig består av ett vidsträckt och flackt, svagt skålformat landskapsrum med få gränser som ställvis avbryts av lövträdsbevuxna impediment. Den torrlagda dalgången saknar tydlig riktning och omringas av skogsbeklädda höjder.

Korsningen mellan väg 953 och 952 omges av åkermark samt villaområde väster och söder om korsningen. Det finns också skogsdungar i de närmaste omgivningarna. I anslutning till vägkorset ligger Lilla Lövhulta, och strax norr därom Stora Lövhulta.

Figur 3. Korsningen omges av ett flackt, storskaligt jordbrukslandskap.

Naturmiljö

Avseende naturmiljö finns inga skyddade områden vid korsningen. En naturvärdesinventering genomfördes den 22 september 2020. Det inventerade området bedöms ha ett lågt naturvärde samt avsaknad av känsliga biotoper. På grund av nyligen utförda vägarbeten är vägkantsfloran inte av en känslig typ. Sydöst om korsningen finns ett nyligen rensat dike med visst naturvärde, som omfattas av det generella biotopskyddet. Ytvatten leds via diket genom kulvert under väg 952 och sedan vidare österut. Diket syns inte på flygfoton från 70-talet (Lanmäteriet), utan har troligen tillkommit senare vid anläggande av infiltrationsbädd i anslutning till korsningen. Därmed bedöms det vara ett avvattningdike, och inte ett naturligt vattendrag.

Artificiella vattendrag kan omfattas strandskyddsbestämmelser och utifrån Mark- och miljööverdomstolens dom M 10756-14 görs bedömning från fall till fall av huruvida ett artificiellt vattendrag omfattas av strandskydd. Vid bedömningen av vad som gäller för markavvattningdiken har strandskyddets historiska framväxt betydelse. Sedan syftet utvidgades 1994 kan grävda diken som är vattenförande ha ett intresse ur strandskyddssynpunkt eftersom de kan bidra till goda livsvillkor för växt och djurlivet. Eftersom diket vid Hammarbykorset är nyligen rensat och har ett begränsat naturvärde, görs bedömningen att markavvattningdiket inte omfattas av strandskydd.

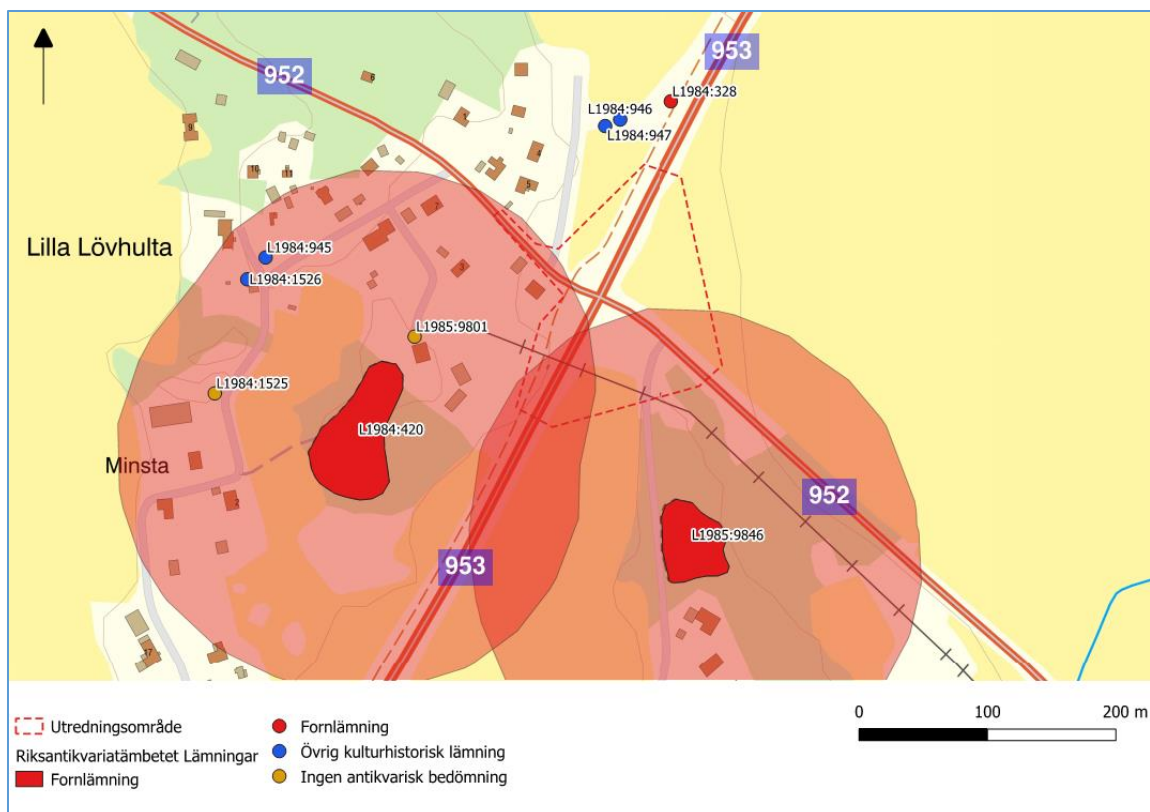
Kulturmiljö

En kulturarvsanalys har genomförts för uppdraget, vilket beskriver områdets kända kulturhistoriska värden. I korsningens närhet finns tre fornlämningar (Riksantikvariatämbetet). Två gravfält finns på ömse sidor om väg 953, i anslutning till Lilla Lövhulta, och en runsten ligger invid väg 953 cirka 150 meter norr om korsningen (Tabell 1 och Figur 4). Gravfälten är sannolikt bygravfält från järnåldern, och visar på att platsen har varit bebodd åtminstone sedan yngre järnålder. Runstenen hittades på 1880-talet i en åker, men den exakta platsen där den påträffades är okänd. Eftersom stenen bedömdes utgöra ett hinder för jordbruket sprängdes den sönder i mindre bitar. Stenen hopfogades senare och restes på nuvarande plats (Stiftelsen Kulturmiljövård, 2018). Tidigare har runstenen sannolikt legat intill en landsväg som berättar om vägnätets kontinuitet ner i järnålder.

Hammarbykorset ligger även inom riksintresse för kulturmiljön, Kafjärdenområdet [D 1] (Vallby, Hammarby, Sundby, Jäders och Kjula sn). Riksintresset speglar hur Mälardalen har anpassats till landhöjningen, växande befolkning m.m. från bronsåldern fram till 1800-talet. Egenskaper som präglar miljön är talrika byar med gravfält från yngre järnåldern, fornborgar från övergången mellan yngre och äldre järnålder samt delar av äldre färdleder såväl till lands som på vatten markerade av bl.a. gravfält, hålvägar och runinskrifter såsom vid Kjulaås och vid Ramsundet. Utryck för riksintresset är även tidiogramska kyrkor och äldre bystrukturer.

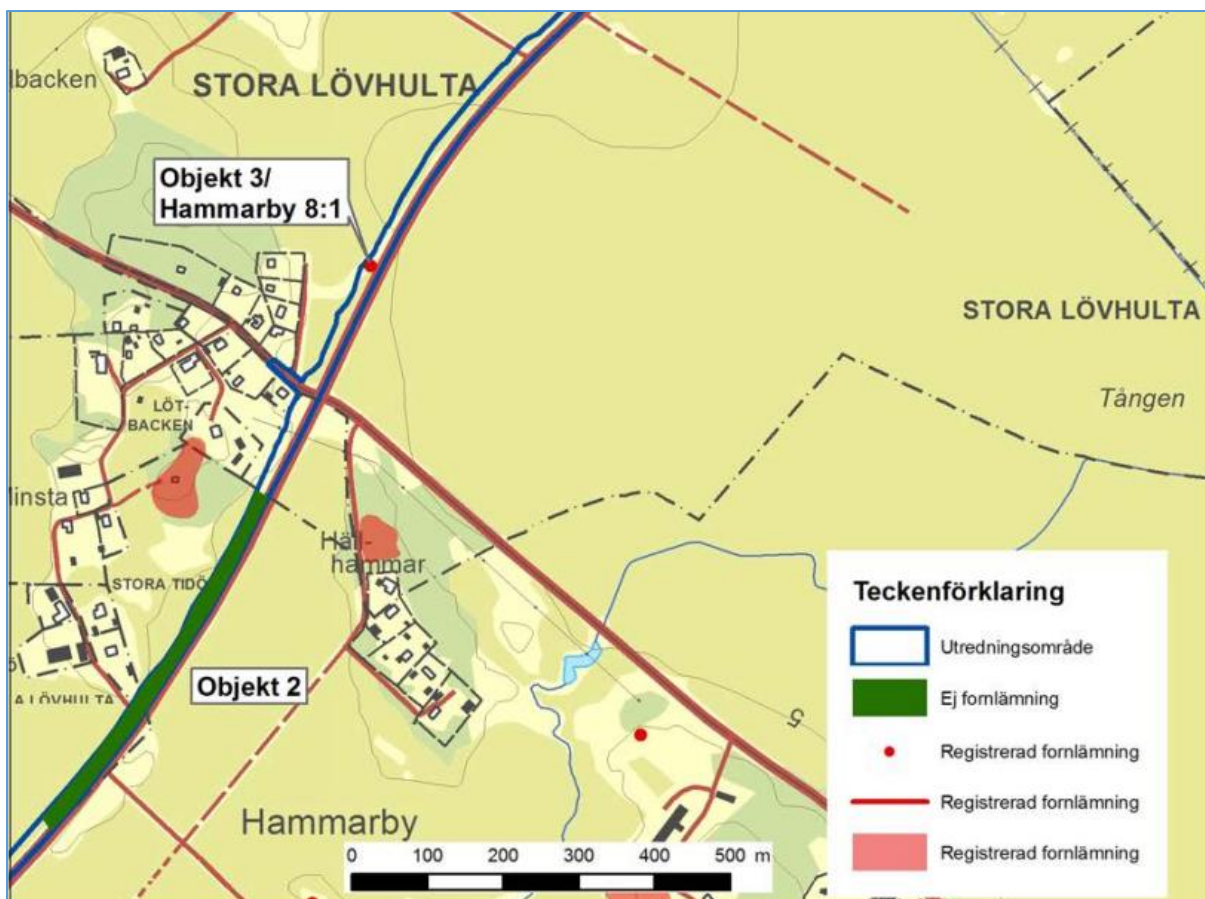
Tabell 1. Sammanställning av fornlämningar i utredningsområdets direkta närhet.

Objekt	Lämningstyp	Antikvarisk bedömning	Undersökningsstatus
L1984:420 Hammarby 24:1	Gravfält	Fornlämning	Okänd
L1985:9846 Hammarby 63:1	Gravfält	Fornlämning	Okänd
L1984:328 Hammarby 8:1	Runristning	Fornlämning	Okänd

Figur 4. Kulturmiljövärden i närhet av korsningen. Ljusröd markering runt fornlämningarna i form av ytobjekt utgör 150 meters buffertzona.

I samband av utbyggnad av gång- och cykelbanan intill väg 953 genomfördes en arkeologisk utredning etapp 1 och 2 inom en cirka 8 km lång sträcka längs väg 953 mellan Eskilstuna och Sundbyholm. Vid utredningen identifierades sju objekt, varav ett ligger strax söder om aktuellt utredningsområde (se objekt 2 i Figur 5). Inom objektet hittades vaga fornlämningsindikationer i schakten i form av små fragment bränd lera och kolsplitter. Inga fynd eller anläggningar påträffades och lämningarna var inte av den omfattningen att de kan bedömas som fornlämningar. Inga ytterligare åtgärder bedömdes därför vara motiverade (Stiftelsen Kulturmiljövård, 2017).

Figur 5. Plan över utredningsområdet för gång- och cykelbanan med objekt 2 som utifrån arkeologisk utredning bedöms vara Ej fornlämning. Utdrag ur digitala Fastighetskartan. Skala 1:10 000 (Stiftelsen Kulturmiljövård, 2017).

Buller och risk

Samhället Lilla Lövhulta ligger intill korsningen. Närmsta bostadshus ligger cirka 40 meter från korsningen. Intill huset finns i dagsläget bullerskyddsåtgärder i form av bullerplank. Utifrån trafiksäkerhetssynpunkt bedöms korsningen idag vara otrygg, olycksdrabbad samt att bilister har höga hastigheter in i korsningen. Det finns även risk för att konflikter mellan fordonstrafik och oskyddade trafikanter kan uppstå vid korsningen.

Väg 952 och 953 är inte en rekommenderade vägar för farligt gods.

Mark och vatten

Marken inom vägkorsningen består av fyllnadsmassor under väg 952 och 953 samt under gång- och cykelbana. Enligt tolkningar av SGU:s jordartskarta utgörs området främst av glacial lera med partier av sandig morän och berg. Utifrån länsstyrelsens databas (EBH-stödet) finns inga potentiellt förorenade områden inom utbredningsområdet.

Närmsta vattendrag korsar väg 952 cirka 500 meter sydost om korsningen. Enligt VISS (Vatteninformationsystem Sverige) utgör vattendraget en ytvattenförekomst, Kafjärdsgraven (SE658714-154381), som uppnår måttlig ekologisk status till följd av hydromorfologisk påverkan, förändrad konnektivitet och diffusa utsläpp från jordbruk och enskilda avlopp. Beslutad miljö kvalitetsnorm för vattendraget avseende ekologisk status är God år 2021. Tidsundantaget är satt utifrån orimliga kostnader pga. otillräcklig lagstiftning och administrativ kapacitet att genomföra åtgärder. Ytvattenförekomsten uppnår ej god kemisk status, men ska år 2021 vara God med undantag

från halter av polybromerade difenylterar (PBDE) och kvicksilver. Halter av kvicksilver får dock inte öka.

7. Projektets miljöeffekter

7.1. Allmänt

7.1.1. Relevanta miljö kvalitetsmål för projektet

Sveriges riksdag har beslutat om 16 miljö kvalitetsmål (miljömål) för en hållbar samhällsutveckling. Det innebär att nuvarande och kommande generationer ska tillförsäkras en hälsosam och god miljö utifrån sociala, ekonomiska och ekologiska aspekter.

De miljömål som i första hand berörs av ombyggnation av korsningen är Begränsad klimatpåverkan, God bebyggd miljö, Ett rikt växt- och djurliv samt Ett rikt odlingslandskap. Omläggningen av korsningen motverkar inte miljömålen då det är marginella ingrepp som planeras.

7.1.2. Effekter på miljö kvalitetsnormer

Omläggningen av korsningen bedöms inte medföra risk för påverkan på miljö kvalitetsnormer för ekologisk status och kemisk ytvattenstatus. I den kommande bullerutredningen görs bedömning av trafikbuller utifrån gällande riktvärden, men åtgärden bedöms i dagsläget inte medföra någon betydande ökning av bullernivåer vid de närmsta bostäderna.

7.2. Effekter på miljö aspekter

Naturmiljö

Intill korsningen finns ett dike som omfattas av det generella biotopskyddet. Lokalisering och utformning av cirkulationsplatsen är inte fastställd, men kommer i möjligaste mån anpassas för att undvika ingrepp i det biotopskyddade diket. Vid eventuellt intrång kommer prövning av biotopskyddsdispens ingå i fastställelseprövning av vägplanen. Inga andra känsliga biotoper eller naturvärden har identifierats. Den sammantagna påverkan på naturmiljö bedöms därför bli liten.

Kulturmiljö

Intill korsningen ligger fornlämningar i form av två gravfält i anslutning till Lilla Lövhulta samt en runsten invid väg 953. Gravfälten ligger cirka 90–100 meter från utredningsområdet men eftersom fornlämningarnas undersökningsstatus är okänd kan fornlämningarnas storlek och omfattning täcka en större yta. För att hantera denna osäkerhet i konsekvensbedömningen har markanspråk inom 150 meter bedömts kunna beröra fornlämningarna. Med denna utgångspunkt ligger markanspråk för den södra delen av väg 953 samt större delen av väg 952 innanför dem två fornlämningarna (se Figur 4). Ombyggnad till cirkulationsplats innebär påverkan på korsande vägar cirka 100 meter ut i vardera riktning i samband med att vägarna anpassas till cirkulationsplatsen, samt att korsningen sannolikt kommer förskjutats något i östlig riktning. Arbetsområde för tillfällig nyttjande är i dagsläget inte framtaget, men det finns risk för att arbetsområde kan komma att placeras inom fornlämningarna.

Utifrån åtgärdens omfattning bedöms risk för påverkan på fornlämningarna som liten, men eftersom utredningsområdet ligger inom fornlämningarna görs bedömningen att det finns kompletteringsbehov av arkeologisk utredning etapp 1. Genom en arkeologisk utredning kan man fastställa om och i vilken grad fornlämningar kommer att beröras av den planerad ombyggnationen. Runstenen har ursprungligen haft en annan plats och därför bedöms fornlämningens storlek och omfattning inte täcka en större yta intill väg 953. Fornlämningen bedöms därmed inte påverkas av projektet. Avseende riksintresset Kafjärdenområdet bedöms ombyggnad till cirkulationsplats inte påverka mål för att tillgodose riksintresset.

Buller och risk

Cirkulationsplatsen bedöms inte leda till ökade trafikflöden och korsningsutformningen medför lägre verklig hastighet för fordon. Ombyggnationen bedöms därför inte leda till någon betydande ökning av bullernivåer vid de närmsta bostäderna. Åtgärden bedöms inte som en väsentlig ombyggnad (TDOK 2016:0246) eftersom byggnation av cirkulationsplatsen inte innebär en utökning av befintlig vägbana, i form av exempelvis omkörningsfil eller busskörfält. Den kommande bullerutredningen inför samrådshandlingen utgår därför från åtgärdsnivåer vid bostäder som gäller vid befintlig infrastruktur enligt TDOK 2014:1021. Ombyggnationen medför en säkrare lösning utifrån olycks- och skaderisk då befintlig korsning ersätts med en cirkulationsplats. Givet att trafikflöden ej bedöms öka medför utredningsalternativet en minskad risk jämfört med nollalternativet. Detta gäller såväl bilister som oskyddade trafikanter.

Mark och vatten

Föroreningshalterna i den mark som kommer att tas i anspråk inom korsningen bedöms generellt som låga och föranleder inte någon risk för spridning av föroreningar. Ytvattenförekomsten Kafjärdsgraven bedöms inte påverkas på grund av avståndet på cirka 500 meter från korsningen.

8. Skadeförebyggande åtgärder

Åtgärden skapar ett begränsat intrång i omgivande mark, och miljökonsekvenserna bedöms generellt vara små, vilket föranleder inte några särskilda skyddsåtgärder under byggtiden.

Utifrån resultat av kommande bullerberäkningar kan behov av bullerskyddsåtgärder under drifttiden utvärderas.

9. Bedömning av åtgärdens miljöpåverkan

Trafikverket gör bedömningen att projektet inte antas medföra en betydande miljöpåverkan, eftersom åtgärden medför ett marginellt intrång i omgivande mark och miljökonsekvenserna bedöms som små.

10. Fortsatt arbete

Detta dokument utgör underlag för länsstyrelsens beslut om åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Länsstyrelsens beslut drar upp förutsättningarna för hur den fortsatta planeringen av projektet kommer drivas vidare av Trafikverket.

I senare skede kommer cirkulationsplatsens lokalisering utredas vidare.

För åtgärder som kan antas medföra en betydande miljöpåverkan ska projektet upprätta en miljökonsekvensbeskrivning som sedan ska godkännas av länsstyrelsen.

Samråd kommer att hållas med berörda i den utsträckning som är nödvändig för projektet. Samrådsgruppen består av Eskilstuna kommun, Länsstyrelsen i Södermanland och de enskilda som kan antas bli särskilt berörda. Om Länsstyrelsen beslutar att projektet kan antas ge en betydande miljöpåverkan, utökas samrådsgruppen med övriga berörda statliga myndigheter och organisationer, samt den allmänhet som berörs.

Samtliga vägplaner genomgår fastställelseprövning enligt väglagen. Fastställelsebeslutet kan överklagas till regeringen.

11. Källor

11.1. Skriftliga underlag

Eskilstuna kommun (2013) *Översiktsplan 2030*.

Trafikverket (2016) *Gång- och cykelväg Eskilstuna – Sundbyholm, Eskilstuna kommun, Södermanlands län. Plan- och miljöbeskrivning*. Projektnummer: 133586.

Trafikverket (2019) *Funktionsutredning väg, Väg 953/952 Hammarbykorsningen*. Trafikverket 2019-03-31.

Stiftelsen Kulturmiljövård (2017) *Väg 953 Eskilstuna-Sundbyholm, gång- och cykelväg*. Arkeologisk utredning. Rapport 2017:61

Stiftelsen Kulturmiljövård (2018) *Flytt av runsten Sö 90*. Arkeologisk undersökning i form av antikvarisk kontroll. Rapport 2018:91

11.2. Digitala underlag

EBH-portalen. <http://www.ebhportalen.se/Sv/Pages/default.aspx> [Besökt senast 2020-10-05]

Lantmäteriet – historiska ortofoton. <https://www.lantmateriet.se/sv/Kartor-och-geografisk-information/geodataprodukter/produktlista/historiska-ortofoton/> [Besökt senast 2020-10-05]

Riksantikvariatämbetet, Kulturmiljöregister. <https://pub.raa.se/nedladdning/datauttag/lamningar/> (info om lämningar inhämtat den 1 oktober 2020)

SGU - Sveriges geologiska undersökning. <https://apps.sgu.se/kartvisare/kartvisare-jordarter-25-100.html>. [Besökt senast 2020-10-23]

Sveriges miljömål. www.sverigesmiljomal.se/miljomalen. [Besökt senast 2020-10-22]

VISS – Vatteninformationssystem Sverige. <http://viss.lansstyrelsen.se/MapPage.aspx>. [Besökt senast 2020-10-22]

TRAFIKVERKET

Trafikverket, Box 1140, 631 80 Eskilstuna
Telefon: 0771-921 921, Texttelefon: 020-600 650
www.trafikverket.se